

Kemikaaliseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Kemikaaliseaduse (edaspidi *KemS*) ja riigilõivuseaduse (edaspidi *RLS*) muutmise seaduse eesmärk on täiendada 16. aprillil 2021. aastal kemikaaliseadusega¹ üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1148² rakendamise sätteid, et reguleerida loa taotlemise menetlust ja esitatavate dokumentide loetelu ning volitada valdkonna eest vastutavat ministrit kehtestama loetelu nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud ainetest, mida võib loa alusel isikule (termin üldsuse hulka kuuluv isik³ tuleneb määrusest (EL) 2019/1148) kättesaadavaks teha.

Kui 2021. aastal võeti nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamise sätteid üle Eesti õigusesse, sooviti sarnaselt nõukogu varem kehtinud määrusega (EL) 98/2013⁴ jätkata Eestis keeluga, mille kohaselt ei tehta isikutele kättesaadavaks piiranguga lõhkeainete lähteaineid. Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt võib liikmesriik valida, kas kehtestada piiranguga lõhkeainete lähteainete kättesaadavaks tegemisele loarežiim või sätestada keeld. 2021. aasta jooksul selgus, et üht piiranguga lõhkeaine lähteainet, täpsemalt nitrometaani, kasutavad isikud mudelismi valdkonnas ja välistatud ei ole, et üldsusel võib tulevikus tekkida huvi kasutada teisi nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud aineid.

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise otsustamisel arvestab valdkonna eest vastutav minister ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, piiranguga lõhkeaine lähteaine ohtlikkust ning ettevõtjate majanduslikku huvi õiguspäraselt müüa piiranguga lõhkeainete lähteaineid isikutele.

Eelnõule lisatud määruse kavandi järgi on plaan teha isikule loa alusel kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan, mida kasutatakse mudelite kiirendamiseks mudelismi eri valdkondades, nagu auto-, lennuki- ja laevamudelism. Kui edaspidi tekib Eestis põhjendatud vajadus teha üldsusele kättesaadavaks veel mõni piiranguga lõhkeaine lähteaine, saab vajaduse korral muuta majandus- ja tööstusministri määrust.

Lisaks täpsustatakse *KemS* sätteid, millega Eesti riigisisesele õigusesse on üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/18/EL⁵ (edaspidi *SEVESO III direktiiv*).

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

¹ [RT I, 06.04.2021, 4](#)

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2019/1148](#), 20. juuni 2019, lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 98/2013 (EMPs kohaldatav tekst)

³ Üldsuse hulka kuuluv isik on füüsiline või juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) nr 98/2013](#), 15. jaanuar 2013, lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta EMPs kohaldatav tekst

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv 2012/18/EL](#), 4. juuli 2012, ohtlike ainetega seotud suurõnnetuse ohu ohjeldamise ning nõukogu direktiivi 96/82/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta

Eelnõu ja seletuskirja koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna tööstusohutuse nõunik Merike Ring (tel 625 6472, merike.ring@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja avaliku korra ja julgeoleku kaitse osa kirjutas Siseministeeriumi õigusnõunik Marju Aibast (marju.aibast@siseministeerium.ee). Eelnõu § 1 punkti 7 muudatuse osas andis sisendi Päästeameti ohutusjärelevalve osakonna ekspert Reelika Kuusik (reelika.kuusik@rescue.ee).

Eelnõule tegid õiguslikke ettepanekuid MKM-i õigusosakonna õigusnõunikud Ave Henberg (töösuhe lõpetatud) ja Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja keelelist kvaliteeti kontrollis Justiitsministeeriumi õigusloomekorralduse talituse toimetaja Airi Kapanen (airi.kapanen@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse KemS-i 2023. aasta 1. juunil jõustunud redaktsiooni (RT I, 03.02.2023, 5) ning riigilõivuseaduse 2025. aasta 1. jaanuaril jõustuvat redaktsiooni (RT I, 18.10.2024, 6).

Eelnõu ja seletuskirja väljatöötamiskavatsust ja kontseptsiooni ei koostatud, lähtudes Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja“ (edaspidi *HÕNTE*) § 1 lg 2 punktist 2, mille kohaselt ei ole seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus nõutud, kui eelnõu käsitleb Euroopa Liidu õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva Euroopa Liidu õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtutud lõikes 1 sätestatud nõuetest.

Nõukogu määruse (EL) nr 2019/1148 I lisas on loetletud piiranguga lõhkeainete lähteained, sh nitrometaan, mida ei tehta üldsusele kättesaadavaks, või kui tehakse, siis üksnes pädeva asutuse väljastatud loa alusel, ja II lisas on lõhkeainete lähteained, mida võib isikutele kättesaadavaks teha.

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt:

- on I lisa ainetele seatud ülemine piirmäär, kui aineid soovitakse loa alusel isikutele kättesaadavaks teha;
- kehtestatud loa vorm, mis võimaldab isikul soetada, sisse tuua, omada ja kasutada piiranguga lõhkeaine lähteainet.

Eelnõu pole seotud muu menetluses oleva eelnõu ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Nõukogu määrus (EL) 2019/1148 on otsekohalduv, kuid sellele vastava loa rakendamine eeldab KemS-i muutmist.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamisel 2021. aasta jooksul selgus, et üldsusele – need, kes ei ole ettevõtjad ega professionaalsed kasutajad nõukogu määruse (EL) 2019/1148 tähenduses – on piiranguga lõhkeainete lähteainete kättesaadamatuks tegemine olnud problemaatiline. Olemasolevate andmete põhjal on teada, et piiranguga lõhkeaine lähteaine, nitrometaani hobi korras kasutajad mudelismi valdkonnas ei saa seda tavapäraselt enam kasutada, kuna ilma loata kasutada lubatud nitrometaani massiprotsent on liiga väike, et auto-, lennuki- ja laevamudeleid konkurentsivõimeliselt kiirendada. Liiga väike massiprotsent

tähendab, et ilma loata võib praegu kasutada üksnes 16 või väiksema massiprotsendiga nitrometaani varasema 30% asemel.

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt võib liikmesriik kehtestada loa andmise korra, millega lubatakse teha teatavaid piiranguga lõhkeainete lähteaineid, mille kontsentratsioon ei ületa I lisas esitatud tabeli 3. veerus sätestatud ülemisi piirmäärasid, isikutele kättesaadavaks ning kõnealustel isikutel neid sisse tuua, omada ja kasutada. Isikul peab olema piiranguga lõhkeainete lähteainete soetamiseks, sissetoomiseks, omamiseks ja kasutamiseks asjakohane luba. Nõukogu määruses (EL) 2019/1148 ei ole lõhkeainete lähteainete hoidmist eraldi rõhutatud, küll aga räägitakse piiranguga lõhkeaine lähteaine ladustamise korrast. Seetõttu seatakse käesolevas eelnõus nõuded ka piiranguga lõhkeaine lähteaine hoidmisele, sest kasutamine hõlmab ka hoidmist.

Loa andmine on lubatud sellistele piiranguga lõhkeainete lähteainetele, mille puhul on olemas õiguspärane kasutusviis isikute seas. Lubade puhul ei tohi piiranguga lõhkeaine lähteaine kontsentratsioon ületada nõukogu määruses (EL) 2019/1148 sätestatud ülemist piirmäära.

Kui Eestisse soovitakse soetada piiranguga lõhkeaine lähteainet, seda siin omada, hoida ja kasutada, väljastab liikmesriigi pädev asutus selleks loa. Eestis hakkab asjakohaseid lube väljastama Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi *TTJA*), nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt, kes teeb ühtlasi järelevalvet piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis.

Piiranguga lõhkeainete lähteainete sissetoomise nõudeid kontrollib Maksu- ja Tolliamet (edaspidi *MTA*).

Ühtse turu eesmärkide saavutamiseks tuleb vastastikku tunnustada teiste liikmesriikide väljastatud asjakohaseid lubasid kahe- või mitmepoolselt.

KemS-s täpsustatakse õigusselguse huvides ka SEVESO III direktiivi varasemalt üle võetud sätteid.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahv 1 sisaldab KemS-s tehtavaid muudatusi. Paragrahvis 2 on esitatud RLS muudatused.

KemS-i täiendatakse kuue uue paragrahaviga, millega kehtestatakse nõuded isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise, sissetoomise, omamise ja kasutamise loa (edaspidi ka *piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba*) väljastamisele nõukogu määruse (EL) 2019/1148 sätestatud nõuete kohaselt. Kui edaspidi soovitakse kasutada nitrometaani, mille massiprotsent on suurem kui 16, väljastatakse selle kasutajatele luba. Eeltoodu tõttu on vajalik ümber sõnastada ka KemS-i § 15 lõige 2 ning täiendada KemS-i § 15 lõigetega 2¹ ja 2². Lisaks parandatakse õigeks viited TTJA infosüsteemile.

Lisaks täiendatakse KemS sätteid, millega Eesti riigisisese õigusesse on üle võetud SEVESO III direktiiviga kehtestatud nõuded. Euroopa Komisjon algatas 2020. aastal Eesti Vabariigi suhtes rikkumismenetluse nr 2020/2117 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 258 kohaselt ning oli seisukohal, et Eesti Vabariik ei ole korrektselt üle võtnud teatavaid SEVESO III

direktiivi sätteid. Seetõttu kirjutatakse selgemaks kaks ohtlikele ettevõtetele (edaspidi *OE*) ja suurõnnetuse ohuga ettevõtetele (edaspidi *SOE*) kehtestatud nõuet.

RLS-s sätestatakse piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest riigilõivu suurus.

Eelnõu § 1

Punktiga 1 sõnastatakse KemS-i § 15 lõige 2 selliselt, et võimaldada isikutel, kes võivad olla nii füüsilised kui ka juriidilised isikud ning kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega, edaspidi käidelda piiranguga lõhkeainete lähteaineid. Kehtiva § 15 lõike 2 kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha üksnes hulgikaubanduses ja sularahata arvelduse korras. Kuna sellise sõnastuse korral on välistatud *isikud*, siis uue sõnastuse kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha hulgikaubanduses sularahata arvelduse korras ja KemS-i §-des 15¹–15⁶ sätestatud tingimustel.

Punktiga 2 täiendatakse KemS-i § 15 lõigetega 2¹ ja 2².

Lõike 2¹ kohaselt lubatakse isikutel piiranguga lõhkeaine lähteainet soetada, sisse tuua, omada ja kasutada.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine on aine, segu või nende kontsentratsioon tootes, mis ületab nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas toodud tabeli 2. veerus sätestatud piirmäära. Kehtiva õiguse kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha üksnes hulgikaubanduses ja sularahata arvelduse korral. Edaspidi tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha ka isikule, kes on füüsiline või juriidiline isik ning kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega, lähtudes KemS-i §-des 15¹–15⁶ sätestatud tingimustest ehk asjakohase loa alusel.

Lõikega 2² kehtestatakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise nõuded. Kuna nõukogu määruses (EL) 2019/1148 ei ole nimetatud aine hoidmisele konkreetseid nõudeid seatud, sätestatakse need KemS-s. Piiranguga lõhkeaine lähteainet tuleb hoida tootja ette antud tingimustel, ohutult ning eemal soojus- ja süttimisallikast. Lisaks on oluline, et piiranguga lõhkeaine lähteaine ei oleks kättesaadav kõrvalistele isikutele, sest see on ohtlik kemikaal, mille mittenouetekohane käitlemine võib põhjustada ohtlikke tagajärgi, nt tulekahju.

Punktiga 3 täiendatakse KemS-i §-dega 15¹–15⁶, millega kehtestatakse isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamiseks väljastatava loa nõuded.

§ 15¹. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ja piiranguga lõhkeaine lähteainete loetelu

Lõike 1 kohaselt võib piiranguga lõhkeaine lähteainet isikule kättesaadavaks teha, kui liikmesriik kehtestab loa andmise korra koosõlas nõukogu määrusega (EL) 2019/1148. Kättesaadavaks tohib teha piiranguga lõhkeainete lähteaineid, mille kontsentratsioon ei ületa I lisas esitatud tabeli 3. veerus sätestatud ülemisi piirmäärasid.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise eesmärk on võimaldada isikutel seaduslikult kasutada piiranguga lõhkeainete lähteaineid. Praegusel juhul tehakse piiranguga

lõhkeainete lähteainetest Eestis kättesaadavaks nitrometaan, mille massiprotsent on suurem kui 16.

Lõikega 2 kehtestatakse nõue, et isik, kes soovib piiranguga lõhkeaine lähteainet kasutada, peab selleks esitama piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse TTJA-le. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluses esitab taotleja enda isikuandmed (taotleja ees- ja perekonnanimi, isikukood, selle puudumise korral sünniaeg ja isikut tõendava dokumendi number ning kui see on asjakohane, siis juriidilise isiku ärinimi ja äriregistri kood), telefoninumbri ja e-posti aadressi, elukoha aadressi ning nõuetekohase kehtiva tervisetõendi otsuse. Tervisetõendi otsusel kajastuvad taotleja nimi, isikukood, elukoht, tervishoiutöötaja nimi ja -asutuse nimi ning väljastamise aeg ja otsus (kas jah või ei). Lisaks peab taotleja esitama info, kas soovib piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ühe- või mitmekordseks kasutamiseks, piiranguga lõhkeaine lähteaine soovitud kasutusala, taotletava maksimumkoguse ja -kontsentratsiooni ning andmed, kuidas ja millisel aadressil ning millistel tingimustel plaanib piiranguga lõhkeaine lähteainet hoida ja kasutada (üritused, sh võistluste andmed), ning selle sissetoomise ja kasutamise aeg.

Lõikega 3 nähakse ette, et taotleja peab piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest tasuma riigilõivu RLS-s sätestatud korras. RLS § 11 lõike 2 kohaselt kontrollib riigilõivu võtja (TTJA) riigilõivu laekumist või sularahas tasumist toimingute tegemise taotluse saamisel, kui seadusest ei tulene teisiti. Kui taotluse esitaja on jätnud riigilõivu tasumata, määrab riigilõivu võtja talle esimesel võimalusel tähtaja riigilõivu tasumiseks, hoiatades, et riigilõivu tähtpäevaks tasumata jätmisel võib jätta taotluse läbi vaatamata. Lisaks sätestab RLS § 9 lõige 1, et riigilõiv tasutakse enne toimingute tegemise taotlemist, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Taotleja all peetakse silmas isikut, kes võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega. Piiranguga lõhkeaine lähteaine loa taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 50 eurot (seletuskirja § 2 punkt 2), sõltumata sellest, kas luba taotletakse ühe- või mitmekordseks kasutuseks. Kuna varem ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamiseks Eestis luba väljastatud, arvestati riigilõivu suuruse määramisel Soomes samasuguse loa taotlemise eest ettenähtud riigilõivu suurus, mis 2021. aastal oli 30 eurot. Aeg on edasi läinud ja arvestades järelevalveasutuste tehtavaid menetlustoiminguid, on riigilõivu mõistlik suurus 50 eurot taotluse kohta.

Lõike 4 alusel kehtestatakse ministri määruse volitusnorm. Määrusega kehtestatakse loetelu piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida isik võib soetada, sisse tuua, omada ja kasutada.

Lõike 5 kohaselt arvestab valdkonna eest vastutav minister loetelu, nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida isik võib soetada, sisse tuua, omada ja kasutada TTJA poolt väljastatud piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa alusel, kehtestamisel nii ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, piiranguga lõhkeaine lähteaine ohtlikkust kui ka ühiskonnas esinevat põhjendatud huvi piiranguga lõhkeaine lähteaine õiguspäraseks kasutamiseks⁶. Avaliku korrana mõistetakse korrakaitseaduse⁷ § 4 lõike 1 kohaselt ühiskonna seisundit, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kaitse.

⁶ Õiguspärase kasutamise hulka kuulub piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamine, sissetoomine, omandamine ja kasutamine, mis hõlmab ka hoidmist.

⁷ [RT I, 14.03.2023, 28](#)

§ 15². Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kontrolliese ja kontrolli teostajad

Paragrahvis 15² sätestatakse järelevalveasutuste ülesanded, milliseid nõudeid tuleb piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlemise korral kontrollida. TTJA kontrollib taotleja vajadust piiranguga lõhkeaine järele ja selle kasutamise õiguspärasust ning taotleja karistusregistri andmeid nii Eesti karistusregistrist kui ka välisriikide karistuste andmeid nõukogu raamotsusega 2009/315/JSK, mis käsitleb karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust, reguleeritud andmevahetuskanalis. Karistuste andmed kajastuvad karistusregistri seaduse⁸ (edaspidi *KarRS*) alusel loodud karistusregistris. Isiku karistusandmete kontrollimisel tuleb peale Eesti karistusregistrist andmete kontrollimise arvestada ka nõukogu määruse (EL) 2019/1148 art 6 lõikes 9 sätestatud. Nimetatud määruse kohaselt hangib pädev asutus loa taotleja suhtes nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lõike 1 punktis c (taotleja taust, sealhulgas teavet taotleja suhtes tehtud varasemate jõustunud süüdimõistvate kohtuotsuste kohta liidus) osutatud teabe teistes liikmesriikides tehtud varasemate jõustunud süüdimõistvate kohtuotsuste (võib sisaldada ka kolmandates riikides vastu võetud süüdimõistvate kohtuotsuste andmeid) kohta süsteemi kaudu, mis on kehtestatud nõukogu raamotsusega 2009/315/JSK. Sellest süsteemist kontrollitakse isiku tausta samades karistusliikides (karistatud esimese astme kuriteo, riigivastase süüteo või süüteo eest, mis pandi toime lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva kasutades), mida vaadatakse ka Eesti karistusregistrist. Nõukogu raamotsuse 2009/315/JSK artikli 7 lõike 2 kohaselt: kui kodakondsusjärgse liikmesriigi keskasutusele artikli 6 kohaselt esitatud päring karistusregistri andmete kohta on tehtud muul otstarbel kui kriminaalmenetluse eesmärgil, vastab nimetatud keskasutus sellele oma riigis tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste ning kolmandates riikides tehtud ja talle seejärel edastatud ning karistusregistrisse kantud süüdimõistvate kohtuotsuste puhul vastavalt riigisisesele õigusele. Nõukogu raamotsuse 2009/315/JSK artiklis 3 osutatud keskasutused vastavad sellistele teabepäringutele 10 tööpäeva jooksul pärast päringu laekumist.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja karistusandmete kätte saamiseks nii Eestis kui ka nõukogu raamotsuse 2009/315/JSK tehtud otsuste kohta esitab TTJA KemS-i § 15² lõike 2 punktist 1 kohaselt päringu Registrate ja Infosüsteemide Keskusele (edaspidi RIK) kooskõlas *KarRS* §-des 18 ja 30 sätestatud nõuetega. *KarRS*-i § 18 lõige 4 sätestab, et kui päringu teeb isik enda kohta või kui registrist päringu tegijaks on *KarR*-i § 19 lõikes 1 nimetatud isik (punkt 5 – valitsusasutusel ja kohaliku omavalitsuse asutusel seadusega või seaduse alusel antud õigusaktiga sätestatud ülesannete täitmiseks) või registri arhiivist päringu tegijaks on *KarRS*-i § 20 lõikes 1 nimetatud isik, märgitakse registri väljavõttes kõik *KarRS* §-s 12 nimetatud andmed. *KarRS*-i § 20 lg 1 punktis 9 sätestatud päringu väljavõtte väljastatakse sama paragrahvi lõikes 2¹ sätestatud korras. RIK väljastab TTJA-le päringu alusel küsitud andmed ning need karistusregistri andmed ei sisalda registrist kustutatud andmeid ega ka arhiivi kantud andmeid, sest TTJA-d ei ole nimetatud *KarRS* § 20 lõike 1 loetelus.

Lisaks kontrollib TTJA, et taotleja vastab LS-i § 97 lõigetes 7 või 8 juhiloa omajale esitatud tervisenõuetele ja et tagatud on piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu kasutamine. Kokkuvõttes kontrollib TTJA piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja vastavust KemS § 15⁵ lõike 2 punktides 1–3, 5 ja 6 ning punktides 7–9 sätestatud nõuetele.

Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi *PPA*) kontrollib piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja suhtes, kas esineb asjaolusid, mis võivad kujutada ohtu avalikule korrale (*KemS* § 15⁵ lg 2 punkt 4).

⁸ [RT I, 14.03.2023, 27](#)

Kaitsepolitseiamet (edaspidi *KAPO*) kontrollib piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja suhtes, kas esineb asjaolusid, mis võivad kujutada ohtu riigi julgeolekule (KemS § 15⁵ lg 2 punkt 4).

§ 15³. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja tervisenõuded

Paragrahviga 15³ kehtestatakse nõue taotleja (juriidilise isiku puhul juhatuse liige või liikmed) tervises seisundile. Taotleja vaimne ja füüsiline tervis peavad võimaldama tal nitrometaani ohutult kasutada ning neil ei tohi olla haigusi ega tervisehäireid, mistõttu on üks piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise tingimusi tervisekontrolli läbimine ja kehtiva tervisetõendi otsuse olemasolu. Selleks et tagada võrdsus füüsilisest isikust ja juriidilise isiku taotleja vahel, kehtib sama tingimus neile juriidilise isiku juhatuse liikmetele, kes puutuvad kokku piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemisega. Kui juriidilise isiku puhul on vastutus ettevõtte sees edasi delegeeritud, on ettevõtja huvi siiski tagada ohutus ja maandada riskid. Seega juhul, kui luba taotleb juriidiline isik, peavad need ettevõttes töötavad isikud, kes puutuvad kokku piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemisega, olema läbinud või läbima samuti nõutud tervisekontrolli.

Taotlejal (füüsiline isik või juriidilise isiku juhatuse liikmetel) peab olema LS-i § 101 lõike 1 kohane kehtiv tervisetõend ja taotleja peab vastama LS-i § 97 lõikes 7 või 8 nimetatud kategooria juhiloa omajale esitatud tervisenõuetele. LS-i § 97 lõike 7 kohaselt antakse AM-, A-, B-, T-kategooria ja A1-, A2-, B1-alamkategooria mootorsõiduki ja BE-kategooria autorongi juhiluba välja kehtivusega kümme aastat ning LS-i § 97 lõike 8 kohaselt antakse C-, D-kategooria ja C1-, D1-alamkategooria mootorsõiduki ning CE-, DE-kategooria ja C1E-, D1E-kategooria autorongi juhiluba välja kehtivusega viis aastat. Oluline on, et piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutaja oleks läbinud tervisekontrolli ja talle on väljastatud sellekohane tervisetõend. See, kas isik omab ka kehtivat juhiluba või mitte ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise vaatest oluline. Küll aga saab TTJA läbi juhiloa kehtivuse kontrollida kehtiva tervisetõendi olemasolu.

Tervisenõuded nimetatud kategooria juhtidele on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 16. juuni 2011. a määruses nr 80 „Mootorsõidukijuhi ja mootorsõiduki juhtimisõiguse taotleja ning trammijuhi ja trammi juhtimisõiguse taotleja tervisekontrolli tingimused ja kord ning tervisenõuded, sealhulgas meditsiinilised vastunäidustused, mille korral mootorsõiduki ja trammi juhtimine ei ole lubatud“ (edaspidi *määrus nr 80*). TTJA käsitleb tervisetõendi otsuse andmeid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/679⁹ (edaspidi IKÜM) sätestatuga.

Määrus (EL) 2019/1148 jätab liikmesriigi otsustada, kuidas sisustatakse taotleja suhtes taustauuringu läbiviimine piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluses. Eelnõu välja töötamise käigus kaaluti tervisetõendi sidumist relvaseaduse kohase tervisetõendiga, kuid leiti, et relvaseadusest tulenevad tervisekontrolli nõuded on liiga piiravad. Relvaseaduse kohaselt ei väljastata isikule tervisetõendit nt juhul, kui isikul puudub käsi, käel põial või on ühe käe osaline halvatus või käel on koordinatsioonihäired jne. Eeltoodu on vaid osa loetelust, mille puhul on nimetatud tervisekontrolli nõuded isikutele, kes soovivad hobi korras piiranguga lõhkeaine lähteainet mudelismi valdkonnas kasutada, liiga piiravad. Piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlejate tervisekontrolli nõuet ei seotud LMS-i kohase lõhkaja, lõhkemeistri ja

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2016/679](#), füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)

pürotehniku tervisenõudega, kuna ka need nõuded olid liiga piiravad (ei tohi olla kroonilist neerupuudulikkust, diabeeti, suhtlemist takistavat kõnedefekti jne).

Juhime veel tähelepanu, et LS-i kohase tervisekontrolli käigus kontrollitakse nii sõltuvus-, psüühika-, isiksuse- kui ka käitumishäirete olemasolu ning nende esinemise korral isikule tervisetõendit ei väljastata. See oli teine põhjus, et nitrometaani käitlejate tervisekontrolli nõue siduda LS-i kohase tervisekontrolliga, kuna selle käigus kontrollitakse ka isikute vaimset tervist.

Olulisena toome esile, et loa taotleja peab olema läbinud kas 1. või 2. gruppi kuuluva juhi tervisekontrolli. Et läbida 2. grupi tervisekontroll, peab olema läbitud 1. gruppi kuuluva juhi tervisekontroll. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlemiseks sobib, kui on läbitud kas 1. gruppi või 2. gruppi kuuluva juhi tervisekontroll.

Määruse nr 80 kohaselt kuuluvad 1. gruppi A-, AM-, B- ja BE-kategooria ning nende alamkategooriate mootorsõidukite juhid, välja arvatud B-kategooria takso, ning A- ja B-kategooria alarmsõidukite juhid ning T-kategooria traktori ja liikurmasina juhid. 2. gruppi kuuluvad C-, CE-, D- ja DE-kategooria ning nende alamkategooriate mootorsõidukite, B-kategooria takso ning A-, B- ja C-kategooria alarmsõidukite juhid, trammijuhid ning juhtimisõiguse taotlejate ja mootorsõidukijuhtide õpetajad.

Kui välisriigi kodanik taotleb piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa, et ta saaks piiranguga lõhkeaine lähteainet Eestis kasutada (üldjuhul, nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt taotleb ta piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa oma alalisest elukohariigist), siis KemS-i § 15³ kohaselt peab ta esitama piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluses ka LS-i § 101 lõike 10 kohase kehtiva nõuetekohase tervisetõendi.

§ 15⁴. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse lahendamine ja kooskõlastamine ning andmete säilitamine

Lõike 1 kohaselt pädev asutus, kelleks on Eestis TTJA, väljastab või keeldub väljastamast piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba isikule. Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 5 lõige 3 sätestab, et loa väljastab selle riigi pädev asutus, kus piiranguga lõhkeaine lähteainet kavatsetakse soetada, sisse tuua, omada või kasutada. TTJA lahendab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse 30 päeva jooksul PPA ja KAPO kooskõlastuse saamisest.

Lõikes 2 sätestatakse töödeldavate andmete loetelu, mida loa väljastaja (TTJA) piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluse raames töötleb. Andmeid töödeldakse kooskõlas IKÜM-is ja isikuandmete kaitse seaduses¹⁰ (edaspidi *IKS*) sätestatuga. IKÜM-i artikli 4 p 1 kohaselt on isikuandmed igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku („andmesubjekti“) kohta; tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal. TTJA töötleb piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluses järgmiseid isikuandmeid: ees- ja perekonnanimi, isikukood ja elukoha aadress, telefoninumber, e-posti aadress, isikut tõendava dokumendi

¹⁰ [RT I, 11.03.2023, 11](#)

andmed, tervisetõendi otsuse (§ 15¹ lg 1 punktid 1–4) ning isikule määratud kehtivate karistuste andmed.

Isikuandmed, isikut tõendava või muu dokumendi andmed määratletakse identifitseerimistunnusena, kuna nende andmete põhjal saab konkreetse isiku tuvastada. Isikule määratud kehtivate karistuste andmeid käsitletakse IKÜM-i mõistes sotsiaalse tunnusena. Tervisekontrolli andmeid ei ole käesoleva lõike loetelus nimetud, kuigi tervisekontrolli tulemused võivad sisaldada nii IKÜM-i kohaseid füüsiliste, füsioloogiliste, geneetiliste kui ka vaimsete tunnuste infot, siis tervisekontrolli sisu loa väljastaja ei näe. TTJA näeb üksnes tervisetõendi otsust, kas isikul on kehtiv tervisetõend või mitte. Lisaks ei käsitleta isikuandmetena piiranguga lõhkeaine lähteainega seotud informatsiooni nagu piiranguga lõhkeaine lähteaine taotletav maksimumkogus ja -kontsentratsioon, kavandatav kasutusala jne.

Lõike 3 kohaselt edastab TTJA piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse PPA-le ja KAPO-le, kes vastavalt § 15 punktidele 2 ja 3 (avalik kord ja riigi julgeolek) kooskõlastavad või jätavad piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse põhjendatult kooskõlastamata 14 päeva jooksul dokumentide laekumise päevast arvates. Majandus- ja taristuministri 19. märtsi 2020. a määruse nr 5 „Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti järelevalve infosüsteemi põhimäärus“ (edaspidi *TTJA järelevalve infosüsteemi põhimäärus*) alusel on kehtestatud TTJA järelevalve infosüsteem. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise edastamine tähendab, et TTJA andmekogust saadetakse PPA-le ja KAPO-le teavitust, et piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise taotlus on esitatud ning peale seda saavad nimetatud asutused dokumentidega TTJA infosüsteemis tutvuda. PPA-le ja KAPO-le võimaldatakse eraldi kasutajatena piiratud juurdepääs piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlusega seotud dokumentidele. Kui 14 päeva jooksul PPA ega KAPO taotlust ei kooskõlasta või ei edasta põhjendust, miks nad jätavad taotluse kooskõlastamata ega taotle tähtaja pikendamist, loetakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlus kooskõlastatuks ilma sellekohase erikinnitusega. Haldusmenetluse seaduse¹¹ (HMS) § 16 lõige 2 sätestab mh, et kui teine haldusorgan ei ole kooskõlastamisest määratud tähtjaks keeldunud ega tähtaega pikendanud, loetakse kooskõlastus antuks.

Lõike 4 alusel võivad nii PPA kui ka KAPO vestelda piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlejaga lisaks käesoleva paragrahvi lõikele 3, et oma pädevuse piires kontrollida taotleja tausta ja kujundada arvamust, kas lubada taotlejal piiranguga lõhkeaine lähteainet kasutada või mitte. IKÜM-i artikli 2 lõike 2 punkti d kohaselt ei kohaldata IKÜM-i sätteid, kui isikuandmeid töötlevad pädevad asutused süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil. Seega ei teki piiranguga lõhkeaine lähteaine taotleja taustakontrolli tegemisel vastuolu IKÜM-ga, sest IKÜM võimaldab teostada avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil nimetatud taustakontrolle. Juhime tähelepanu, et nii PPA kui ka KAPO peavad vajalike dokumentide ja lisateabe saamise korral ning andmekogudesse päringute tegemisel lähtuma asutuste põhimäärustes sätestatust. Vestlus protokollitakse vastavalt haldusmenetluse seaduse § 18 lg 1 punktile 3.

¹¹ [RT I, 06.07.2023, 31](#)

Lõike 5 kohaselt võivad PPA ja KAPO lisaks käesoleva paragrahvi lõike 4 andmetele piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja kohta küsida täiendavalt informatsiooni riigiasutustelt, kohaliku omavalitsuse üksuselt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult kui ka eraõiguslikult juriidiliselt isikult või füüsiliselt isikult. Lisaks võivad nii PPA kui ka KAPO teha päringuid teise vastutava töötleja andmekogusse. Vastutava töötlejana mõistetakse käesoleval juhul IKÜM art 4 p 7 kohast füüsilist või juriidilist isikut, avaliku sektori asutust, ametit või muud organit, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid, kui sellise töötlemise eesmärgid ja vahendid on kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusega, võib vastutava töötleja või tema määramise konkreetsete kriteeriumid sätestada liidu või liikmesriigi õiguses. Samuti on PPA-l ja KAPO-l lubatud piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse menetluses kasutada üldsusele suunatud ja avalike allikate andmeid, kuid seda ei sätestata seaduse tasandil, sest üldsusele suunatud ja avalike allikate kasutamine ei eelda volitusnormi seaduses. Näiteks ettevõtte teave (nt juhatus, omanikud, tegevusala) Eesti äriregistrist või rahvusvahelistest äriregistritest. See aitab tuvastada, kas loa taotleja on seotud usaldusväärsete ettevõtetega või on seotud riskantsete ettevõtlusaladega. Samuti võib kasutada sotsiaalmeedia platvormidel (nt Facebook, LinkedIn, X) avalikult jagatud teavet isiku või ettevõtte kohta, näiteks taotleja ametialane taust ja kontaktid. Sellest võib saada aimu taotleja varasematest tegevustest ja võimalike ohtude kohta. Uudiste portaalides ja meediaväljaannetes ilmunud artiklid, mis käsitlevad isikut või ettevõtet, võivad anda infot varasemate seaduserikkumiste, kohtuotsuste või majanduslike probleemide kohta. Avalikud riiklikud teadaanded ja dokumendiregistrid, kus võivad olla avalikud teated taotleja või tema ettevõtte kohta. Need võivad anda infot, kas taotleja on seotud vaidluste, maksehäirete või muude riskantsete tegevustega. Rahvusvahelised andmebaasid, näiteks ÜRO või Euroopa Liidu sanktsioonide nimekirjad, kust saab kontrollida, kas isik või ettevõtte on seotud sanktsioonidega või ohtlike organisatsioonidega.

Need andmed aitavad PPA-l ja KAPO-l hinnata, kas taotleja ja temaga seotud isikud või ettevõtted vastavad julgeolekunõuetele ning kas on olemas märke võimalikust riskist lõhkeainete lähteainete kasutusloa menetluse raames.

Lõikes 6 sätestatakse nimekiri, milliseid isikuandmeid kooskõlas IKÜM ja IKS nõuetega võivad PPA ja KAPO käesoleva seaduse § 15² punktides 2 ja 3 nimetatud asjaolude väljaselgitamiseks töödelda. Isikuandmed, mida PPA ja KAPO töödelda võivad, hõlmavad esmalt isiku ees- ja perekonnanime, isikukoodi, elukoha aadressi, telefoninumbrit, e-posti aadressi ja isikut tõendava dokumendi andmeid (§ 15¹ lg 2 punktid 1–3).

Samuti võivad PPA ja KAPO töödelda andmeid, mis on seotud isiku varasemate nimede ja kontaktandmetega, kodakondsuse ja isikule määratud karistuste andmetega, sh isiku vastu alustatud kriminaalmenetluste andmed, kus isik on kahtlustatav või süüdistatav.

Isiku varasemad nimed ja kontaktandmed aitavad tuvastada sama isiku erinevaid identiteete ja kontakte, mis võivad olla olulised isiku tausta hindamisel. Varasemad nimed ja kontaktandmed on eriti olulised juhtudel, kus inimene on muudetud andmeid kasutanud võimalike seaduserikkumiste varjamiseks.

Kodakondsuse andmed on olulised, et kontrollida isiku õiguslikku seost Eesti riigiga, sealhulgas potentsiaalsete sidemete kindlakstegemiseks teiste riikidega, mis võivad mõjutada riigi julgeoleku või avaliku korra tagamise riske.

Karistuste ja isiku suhtes alustatud kriminaalmenetluste andmed annavad olulist teavet isiku usaldusväärsuse ja potentsiaalse ohu hindamiseks. Need andmed võimaldavad hinnata, kas isik on varem osalenud tegevustes, mis võiksid olla ohuks avalikule korrale või riiklikule julgeolekule.

Lisaks on õigus töödelda piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja töötamisega (olemasolevate kui ka varasemate töökohtade andmed). Teave lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja töökohtade kohta aitab hinnata taotleja usaldusväärstust ja võimalikku ohtu, mis kaasneb nende ainete käsitlemisega. Varasemate tööandjate andmed võivad näidata taotleja varasemat käitumist ja ametialast tausta. Töötamise andmed võimaldavad hinnata, kas isikul on stabiilne töökoht ja sissetulek, mis võib olla oluline tegur isiku tausta ja usaldusväärse hindamisel.

PPA ja KAPO võivad töödelda taotleja majandustegevusega seotud andmeid. Andmed majandustegevuse kohta annavad ülevaate isiku finantstegevustest ja võimalikest seostest ettevõtetega, mis võivad omada mõju riigi julgeolekule või olla seotud võimalike seaduserikkumistega.

Ka andmed isiku seotuse kohta äriühingu, ühistu, sihtasutuse, mittetulundusühingu ja muu mittetulundusliku iseloomuga organisatsiooni või ühendusega võivad loa väljastamisel olulist rolli omada. Mittetulundusühingute ja muude mittetulunduslike organisatsioonide kaudu võivad isikud omada sidemeid, mis võivad kujutada endast ohtu riigi julgeolekule või avalikule korrale. Selle teabe abil saab hinnata isiku osalust ja seotust riskide hindamisel.

Lisaks on PPA-l ja KAPO-l õigus töödelda muid isikuandmeid, kui on põhjendatud kahtlus, et isikust võib lähtuda oht riigi julgeolekule või avalikule korrale. Kuigi lõike sissejuhatavas lauseosas on hõlmatud nii PPA kui KAPO, siis lähtuvad nimetatud asutused kontrolli tegemisel § 15⁵ lõikes 2 nimetatud pädevuste erisusest.

Erijuhtudel, kus on kahtlus, et isik võib olla ohuks riigi julgeolekule või avalikule korrale, võib vajalikuks osutada lisateabe töötlemine. See annab PPA-le ja KAPO-le võimaluse reageerida paindlikult ja hinnata potentsiaalset ohtu terviklikult.

Lõike 7 kohaselt jätavad PPA ja KAPO piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse kooskõlastamata, kui § 15⁵ lg 2 punktis 4 sätestatud asjaolud ei ole täidetud. Teiste sõnadega tähendab see, et taotleja võib kujutada otseselt ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule.

Lõike 8 kohaselt võivad PPA ja KAPO jätta piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse kooskõlastamata, kui taotleja ei esita ettenähtud ajaks nimetatud asutuste poolt küsitud lisadokumente ja selgitusi. Taotluses puuduste kõrvaldamise menetluse läbiviimisel lähtutakse HMS-s sätestatud tähtaegadest.

Lõike 9 kohaselt säilitatakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluses töödeldud andmeid 10 aastat loa kehtivusaja lõpust arvates. TTJA järelevalve infosüsteemi põhimääruse § 9 lg 1 punkti 5 kohaselt säilitatakse andmekogus töödeldavaid andmeid loa kohta 10 aastat loa kehtivusaja lõpust arvates. Üldist TTJA lubade andmete töötlemise säilitustähtaega kohaldatakse ka piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluse käigus töödeldud andmetele, kuna määrus (EL) 2019/1148 ei sätesta andmete säilitamise osas tähtaegu vaid viitab IKÜM-ile. Määruse (EL) 2019/1148 põhjenduspunktis 22 on mh toodud, et tuleks tagada nende isikute põhiõigus isikuandmete kaitsele, kelle isikuandmeid määruse (EL) 2019/1148 kohaldamisel töödeldakse ning see tähendab, et kohaldatakse IKÜM-i sätteid. Loa andmise ja kahtlustäratavatest tehingutest teatamisega seotud isikuandmete töötlemine peaks toimuma kooskõlas IKÜM-iga, sh üldiste andmekaitsepõhimõtetega, nagu seaduslikkuse, aususe ja läbipaistvuse, eesmärgikohasuse, võimalikult väheste andmete kogumise, täpsuse, andmete säilitamise piiramise, terviklikkuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtte ning kohustus austada nõuetekohaselt andmesubjekti õigusi. Seetõttu kõik ametiasutused (TTJA, PPA ja KAPO), kes piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluses osalevad, peavad piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise taotluse menetlemisega seotud töödeldud andmeid

säilitama 10 aastat loa kehtivusaja lõpust arvates ning seejärel tuleb töödeldud andmed kustutada.

15⁵. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmine ja andmisest keeldumine

Lõike 1 kohaselt on TTJA-l õigus väljastada piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ühe- või mitmekordseks kasutamiseks maksimaalselt kolmeks aastaks tulenevalt nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lõikest 3, sõltuvalt taotleja esitatud andmetest ja julgeolekuolukorrast.

Lõikes 2 sätestatakse tingimused TTJA poolt isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisele. Tingimuste koostamisel lähtuti nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lõikest 1.

Taotleja peab tõendama, et tal on põhjendatud vajadus piiranguga lõhkeaine lähteaine järele, nt nitrometaani kasutamine mudelautode kiirendamiseks, ja ta kasutab seda ainet nõuetekohaselt, sh on tagatud piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu kasutamine vastavalt KemS-i § 15 lõikele 2². Taotlejal peab olema liiklusseaduse (edaspidi *LS*) § 101 lõike 1 kohane tervisetõendi otsus, mis kinnitab, et tema tervis on vastav *LS*-i § 97 lõikes 7 või 8 nimetatud kategooria juhiloa omajale esitatud nõuetele. TTJA saab tervisetõendi kehtivust kontrollida Transpordiameti e-teeninduse lehelt, sest tervisetõendi kehtivus on seotud juhiloa kehtivusega. See tähendab kehtiva juhiloa üheks eelduseks on kehtiva tervisetõendi olemasolu.

Samuti on oluline, et taotleja ei kujuta ohtu avalikule korrale ega riigi julgeolekule. Taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust esimese astme kuriteo, riigivastase süüteo või süüteo eest, mis on pandud toime lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva kasutades või samaväärse teo eest välisriigis ning karistusandmed ei kajastu nõukogu raamotsusega 2009/315/JSK¹², mis käsitleb karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust, reguleeritud andmevahetuskanalis (KarRS § 30 lg 4). Kui nõukogu raamotsust 2009/315/JSK muudetakse, siis piisab karistusregistri seaduse § 30 lg 4 muutmisest ja käesolevat sätet ei ole vaja täiendavalt muuta.

Karistuste loetelu lisamisel võeti aluseks kehtiva lõhkematerjaliseaduse (edaspidi *LMS*) §-d 14 ja 16 (tegevusloa taotleja ja lõhkematerjali vahetu käitleja) kontrolli nõuded. Nõue tugineb turvalisuse ja usaldusväarsuse põhimõttele, kuna sellised kuriteod viitavad isiku suurele ohtlikkusele ja kalduvusele kasutada ohtlikke aineid või relvi valesti, mis võiks ohustada ühiskonna turvalisust ja riigi julgeolekut.

Esimese astme kuriteod ja riigivastased süüteod

Need kuriteod viitavad isiku potentsiaalsele ohtlikkusele ja kalduvusele sooritada raskekujulisi seaduserikkumisi, mis võivad otseselt ohustada ühiskonda ja riigi julgeolekut. Lõhkeainete käitlemisel on eriline tähtsus usaldusväarsusel ja turvalisusel, kuna nende vale kasutamine võib põhjustada ulatuslikke kahjusid.

Kuriteod lõhkematerjalide või relvade kasutamisel

Kui isik on toime pannud kuriteo, kasutades lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva, viitab see taotleja kalduvusele kasutada ohtlikke esemeid vääril ja ohtlikul viisil. Sellise tausta olemasolu on oluline riskinäitaja, mis viitab võimalikule tulevasele kuritegelikule tegevusele lõhkeaineid käideldes.

Karistusandmete kajastumine EL-i karistusregistrite vahetamise süsteemis

¹² [Nõukogu raamotsus 2009/315/JSK](#) käsitleb liikmesriikide vahel karistusregistrite andmete vahetamise korraldust ja andmete sisu.

Kui taotleja karistusandmed on liikmesriikidevahelises andmevahetuskanalis ja vastavad süüteod kajastuvad EL-i tasandil, on oluline, et nende karistusandmete kättesaadavust ja kontrolli võimaldatakse ka Eestis. Rahvusvaheline kuritegevus ja võimalikud seosed välisriikidega suurendavad ohtu, et isik võib lõhkeaineid kasutada rahvusvahelist julgeolekut ohustaval viisil. Sätte sõnastamisel on kasutatud karistusregistri seaduse¹³ (edaspidi *KarRS*) § 30 lõike 4 eeskju.

Kokkuvõttes tagab selliste isikute lõhkeainete käitlemise loa taotluste tõhus kontroll, et ohtlikke aineid ei satuks kuritegelike kavatsustega või julgeolekut ohustavate isikute kätte, vähendades sellega võimalikke riske avalikule korrale, turvalisusele ja riigi julgeolekule.

Ühtlasi kaalutakse, kas piiranguga lõhkeaine lähteainet ei ole võimalik asendada mõne teise alternatiivse ainega, mis ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine, kuid on ohutum, ja millega saavutatakse sarnane toime. Samuti ei tohi taotleja esitada valeandmeid, mis võivad oluliselt mõjutada piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamist, nt esitab taotleja valeandmed piiranguga lõhkeaine hoiutingimuste kohta. Kui eelloetletud tingimused on täidetud, väljastab TTJA isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa.

Lõike 3 kohaselt keeldub TTJA piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisest, kui ei ole täidetud käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tingimused, nt on taotlejal raskekujuline psüühikahäire, probleeme piiratud teovõimega ja talle on määratud eestkostja või tal ei ole ohutuid tingimusi piiranguga lõhkeaine lähteaine hoidmiseks (nt lukustatud ruum või kapp, et kõrvalised isikud seda kätte ei saaks, vajadusel võib olla paigaldatud signalisatsioon või videovalve) või ta on esitanud taotlemisel valeandmeid (nt esitab tervisetõendi, aga see ei vasta LS-i § 101 lõike 1 nõuetele), millel on oluline tähtsus loa andmise küsimuse otsustamisel. TTJA võib keelduda loa väljastamisest, kui taotleja puhul on põhjendatud alus kahelda piiranguga lõhkeaine lähteaine õiguspärases kasutamises. Näiteks, kui isik taotleb loa, et nitrometaani kasutada mudelautode kiirendamiseks ja ta kasutab seda kooskõlas loal esitatud andmetega, on tegemist õiguspärase kasutamisega.

Lõike 4 kohaselt võib TTJA keelduda piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmisest, kui PPA või KAPO ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlust kooskõlastanud, kuna taotleja ei esitanud nõutud ajaks vajalikke dokumente või lisateavet (KemS § 15⁴ lg 8).

Lõike 5 kohaselt, kui TTJA keeldub piiranguga lõhkeaine lähteaine loa väljastamisest, teavitab ta loa taotlejat ka õiguslikust alusest. Kui keeldumise otsus sisaldab teavet, mis seab ohtu avaliku korra või riigi julgeoleku kaitse, ei avaldata seda teavet taotlejale ega muudele isikutele. Sarnast lahendust on kasutatud näiteks välismaalaste seaduse¹⁴ §-des 49, 53 ja 64.

Kui TTJA keeldub piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisest, siis märgitakse keeldumise otsuses ka keeldumise alus, st kas ei ole täidetud KemS § 15⁵ lõikes 2 nimetatud tingimused. Kui PPA või KAPO ei kooskõlastanud piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlust ning nende kooskõlastamata jätmise otsus sisaldab teavet, mis võib ohustada avalikku korda või riigi julgeolekut ning on vajalik käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud eesmärkide täitmiseks, siis TTJA keeldub loa andmisest. TTJA ei avalda oma otsuses taotlejale ega teistele isikutele keeldumise põhjust ega sellega seotud teavet.

¹³ [RT I, 14.03.2023, 27](#)

¹⁴ [RT I, 06.07.2023, 120](#)

Lõikes 6 on nimetatud loetelu, millistel juhtudel ei avalikustata piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluse käigus töödeldud andmeid ega ka keeldumise põhjust. Need põhjendatud juhud võivad seotud olla nii süüteomenetluse erinevate menetlustoimingutega (tõkestamine, avastamine), karistuse täideviimise, ametliku uurimise või menetluse takistamisega. Kui andmete avalikustamine võib kahjustada süüteomenetluse läbiviimist või aidata kahtlustataval vältida uurimisasutuste tegevust, on mõistlik neid mitte avalikustada. Näiteks kui loa taotlejat kahtlustatakse lõhkeaine lähteainete väärkasutamises ja avalikustamine võiks anda talle vihjeid uurimise kulgemise kohta, mis aitaks tal tõendeid varjata või uurimisprotsessi kahjustada.

Võib ka juhtuda, et piiranguga lõhkeaine kasutamise loa menetluse käigus töödeldud andmed võivad mõjutada teise isiku õigusi ja vabadusi. Andmete avalikustamata jätmine on vajalik, kui see võib kahjustada teiste isikute õigusi. Näiteks kui loa menetlemise käigus ilmneb teave, mis on seotud kolmanda isiku tundliku eraelulise infoga, mida avalikustades võiks selle inimese privaatsust või mainet kahjustada.

Samuti ei avaldata töödeldud andmeid ega ka keeldumise põhjust, kui see ohustab avaliku korda ja riigi julgeolekut. Lõhkeainete lähteainete loa andmisega seotud andmed võivad olla tundlikud riigi julgeoleku seisukohalt, kui neid saaks kasutada terroriaktide planeerimiseks või riigi vastu suunatud tegevuseks. Näiteks kui loa taotleja taust viitab võimalikule seotusele terrorismiohuga ja avalikustamine võiks ohustada julgeolekuasutuste tegevust. Avaliku korra kaitsmine võib olla vajalik, kui avalikustamine võiks esile kutsuda ühiskondlikke rahutusi või mõjutada korra tagamist. Näiteks kui lõhkeaine lähteaine taotlus on seotud võimalike protestide või rahutustega, kus selle kasutamine võiks kaasa tuua ohtlikke olukordi. Kui avalikustamine võib kahjustada käimasolevat ametlikku uurimist, tuleb teave hoida salajas seni, kuni uurimine on lõpule viidud. Näiteks kui uurimise all on ettevõtte, kes on kahtlusalune lõhkeainete väärkasutamises ja avalikustamine võiks takistada uurimisasutuse tegevust. Ka käesoleva eelnõu aluseks oleva määruse (EL) 2019/1148 peamine ja suurim eesmärk on avaliku julgeoleku kõrgem tase.

Lõige 7 täpsustab käesoleva paragrahvi lõike 6 andmete mitteavalikustamise kestust. Andmeid ei avaldata nii kaua, kui see võib tuua kahju või mõjutada käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud eesmärkide täitmist.

15⁶. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtivuse peatamine ja loa kehtetuks tunnistamine

Lõige 1 sätestab, et TTJA peatab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtivuse kuni kuueks kuuks, kui on alust arvata, et § 15⁵ lõikes 2 sätestatud tingimusi on rikutud. Kuus kuud on piisav aeg, et selgitada välja, mis põhjusel rikkumine toime pandi.

Lõike 2 kohaselt tunnistab TTJA piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtivuse peatamise otsuse kehtetuks, kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa omanik kõrvaldab puuduse ettenähtud tähtaja jooksul.

Lõikega 3 sätestatakse, et TTJA tunnistab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks, kui pärast piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmist tuvastatakse KemS-i § 15⁵ lõikes 2 nimetatud tingimuse rikkumine või kui loa omanik ei ole etteantud tähtaja jooksul kõrvaldanud loa kehtivuse peatamise puudust (KemS-i § 15⁶ lg 2). Viide KemS-i § 15⁵ lõikele 2 jätab TTJA-le koostöös PPA ja KAPO-ga muuhulgas võimaluse tunnistada piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba kehtetuks sellisel juhul koheselt, kui tegemist on otsese ohuga riigi julgeolekule või isikut on vahepeal karistatud.

Lõige 4 sätestab, et TTJA teavitab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks tunnistamisest taotlejat õiguslikust alusest. Kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks tunnistamise otsus sisaldab teavet, mis seab ohtu avaliku korra või riigi julgeoleku kaitse, ei avaldata seda teavet taotlejale ega muudele isikutele. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks tunnistamise teavitamiseks kehtestatakse sama regulatsioon, mis piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisest keeldumisel (KemS § 15⁵ lg 5).

Lõike 5 kohaselt, kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba tunnistatakse kehtetuks, peab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa omanik tagama tema valduses oleva piiranguga lõhkeaine lähteaine nõuetekohase ohutuse, sh hoiuleandmise. See tähendab, et piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa omanik peab leidma 30 päeva jooksul piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise õigusega isiku, kellele piiranguga lõhkeaine lähteaine võõrandada, või kui isikut ei leita, siis hävitama piiranguga lõhkeaine lähteaine TTJA järelevalve all. 30 päeva on tingitud asjaolust, et tegemist on piiratud valdkonnaga ning isikul võib kuluda aega piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise õigusega isiku leidmiseks. Eelistatum variant on piiranguga lõhkeaine lähteaine võõrandamine mitte lihtsalt hävitamine, mis tekitab täiendavat keskkonnakahju.

Kui isik ei taga vabatahtlikult piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutust, võib TTJA kasutada asendustäitmist vastavalt asendustäitmise ja sunniraha seadusele. Juhul kui TTJA koostatud ettekirjutust märgitud tähtaja jooksul ei täideta, saab TTJA rakendada sunnivahendit või äärmisel juhul asendustäitmist, kui isik ei ole nõus ise talle määratud kohustust täitma.

Punktiga 4 täiendatakse § 22 lõiget 4 ning täpsustatakse *OE*-de ja *SOE*-de käitajate kohustusi. Kehtiva õiguse kohaselt on *OE*-del ja *SOE*-del kohustus võimaliku doominoefekti korral vahetada omavahel asjakohast teavet, et rakendada vajalikke meetmeid ja teha koostööd avalikkuse teavitamisel. Sättega on üle võetud SEVESO III direktiivi art 9 lg 3 punkt b, mille kohaselt tagab liikmesriik, et direktiivi art 9 lõike 1 kohaselt määratletud käitiste käitajad teevad koostööd, et teavitada üldsust ja naabruses paiknevaid tegevuskohti, mida direktiivi reguleerimisala ei hõlma, ning edastavad teave käitiseväliste hädaolukorras toimimise plaanide koostamise eest vastutavale asutusele. Kuna kehtiv nõue ei too eraldi välja naabruses paiknevate tegevuskohtade, mis ei kuulu SEVESO III direktiivi kohaldamisalasse, teavitamist, tuleb seda täiendada. Sellest tulenevalt tehakse täpsustus, et kui *OE* ja *SOE* puhul on tõenäoline doominoefekt, peavad nad teavitama ka naabruses paiknevaid tegevuskohti, mis ei ole *OE* või *SOE*.

Punktiga 5 muudetakse § 23 lõike 3 teist lauset. Kehtiva õiguse kohaselt esitab ettevõtte kohustuslikud dokumendid järelevalveasutustele eelistatult elektrooniliselt. Seadme ohutuse seaduse § 12 lõikes 1 nimetatud TTJA järelevalve infosüsteemi¹⁵ on suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele loodud ühetaoline võimalus esitada nõutud dokumente (vt KemS-i 3. peatükk). Lisaks saavad nõutud dokumente ühtses keskkonnas menetleda, vajaduse korral tagasi lükata ja kooskõlastada nii TTJA kui ka Päästeamet (edaspidi *PäA*), kes on selle valdkonna pädevad asutused. Sel moel muutub kohustuslike dokumentide menetlemine läbipaistvamaks nii ettevõttele kui ka menetlevatele asutustele, kuna on olemas täpne ülevaade iga nõutud dokumendi menetlemise hetkeseisust. Infosüsteem võimaldab kohustuslike dokumentide varem sisestatud andmeid võtta aluseks, kui andmeid on vaja muuta ja parandada, mistõttu edaspidi väheneb ettevõtete ajakulu andmete sisestamisel ja kohustuslike dokumentide

¹⁵ [RT I, 30.12.2020, 10](#)

uuendamisel. Tähtaja saabumisel väljastab infosüsteem loa omanikule teavituse nõutud dokumentide läbivaatamise ja uuendamise vajadusest.

Mootorikütuste ja gaasipaigaldiste ettevõtted on juba võtnud TTJA järelevalve infosüsteemi kasutusele ja esitavad neilt nõutud dokumendid selle kaudu. On asjakohane muuta dokumentide esitamine nimetatud infosüsteemi vahendusel kohustuslikuks ka kõikidele suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele. Seetõttu sätestatakse KemS-i § 23 lõikes 3 nõue, et edaspidi esitavad ettevõtted KemS-i kohaselt nõutud dokumendid TTJA järelevalve infosüsteemi vahendusel ehk elektroonselt.

Punktiga 6 täiendatakse § 24 lõiget 1 ja täpsustatakse loetelu, milliseid osapooli peavad SOE-d ennetavalt ettevõttest lähtuvast suurõnnetuse riskist, ohutusabinõudest ja õnnetuse korral soovitatavatest käitumisjuhistest teavitama. KemS § 24 lõikega 1 on üle võetud SEVESO direktiivi art 14 lõige 2, mis mh sätestab, et avalikkuse teavitamisel tuleb teave edastada kõigile avalikult kasutatavatele hoonetele ja alade omanikele, sealhulgas koolide ja haiglate pidajatele. Kehtiva sätte kohaselt teavitatakse avalikkust ja ettevõttest lähtuva õnnetuse mõju piirkonda jääda võivaid isikuid, eraldi ei ole välja toodud asutuste nimekirja. Seetõttu täpsustatakse SOE-le kehtestatud avalikkuse teavitamise nõuet ning lisatakse nimekirja avalikult kasutatavad hoonete ja alade omanikud, sh koolide ja haiglate pidajad.

Punktiga 7 muudetakse § 24 lõiget 2 nii, et ohtlikus ettevõttes või suurõnnetuse ohuga ettevõttes toimuva õnnetuse korral korraldab käitaja õnnetuse mõju piirkonda jäävate isikute viivitamatu teavitamise õnnetusest. KemS § 24 lõike 2 muudatus on tingitud asjaolust, et riiklikul tasandil on olemas tõhusam süsteem avalikkuse teavitamiseks ning seda on asjakohane kasutada, st riik paigaldab suurematesse asulatesse viivitamatu ohuteate edastamiseks sireenisüsteemi ning avalikkuse teavitamiseks saab kasutada ka EE-ALARM-i võimalust saata ohuraadiuses olevatele inimestele tekstisõnumeid (SMS teavitus).

OE-de ja SOE-de sireenisüsteemid ja muud teavitamise viisid on samal põhjusel juba kasutusel – sisuliselt tekib nendes piirkondades olukord, kus on kasutusel mitu paralleelset süsteemi (riiklik ja ettevõtete oma). Muudatuse eesmärk on täpsustada OE ja SOE käitaja praegu kehtivat kohustust õnnetusest teavitada: käitaja kohustus on korraldada viivitamata nende isikute teavitamine, kes jäävad õnnetuse mõjupiirkonda. Muudatuse kohaselt OE-de ja SOE-de olemasolevad sireenisüsteemid jääksid vajadusel riiklike süsteemidega paralleelselt kasutusele piirkondades, kus riik omakorda sireenid paigaldab (PäA lepib ohu tekkimisel kokku täpse korralduse). Samas osades OE-des ja SOE-des ei ole kasutusel sireene (kasutatakse muid teavituse viise, nt telefoni teel, SMS-i saatmine jms), kuid sinna piirkonda on planeeritud riiklikud sireenisüsteemid. Seetõttu on välja pakutud lahendus KemS-is ette näha praeguse otsese teavitamiskohustuse asemel teavitamise korraldamise kohustus. See tähendab, et kui teavitus on vaja edastada näiteks helisignaalina, siis saab see toimuda nii ettevõtte sireenisüsteemi kui ka riigi poolt kasutusele võetava sireenisüsteemi kaudu, mis on samuti mõeldud viivitamatu ohuteate edastamiseks.

OE-d ja SOE-d, kelle lähedale või kelle territooriumile sireenid riigi poolt paigaldatakse, saavad riiklike sireene tulevikus kasutada õnnetuse korral inimeste teavitamiseks. Oluline on märkida, et riiklike sireene ei saa ettevõtte ise käivitada ning EE-ALARM sõnumit välja saata, vaid OE või SOE saab korraldada ohuteavituse käivitamise, st sõlmides vastavad kokkulepped PäA-ga ja Häirekeskusega. See tähendab, et õnnetuse korral peab OE ja SOE olema suuteline kiirelt reageerima sündmusele, tagama territooriumil olevate inimeste ja Häirekeskuse teavitamise. OE ja SOE poolt edastatava info alusel teeb juhtiv asutus lähtuvalt ohuhinnangust otsuse avalikkuse teavitamiseks ning valib õnnetuse mõju piirkonda jäävate isikute teavitamise viisi, milleks võib olla näiteks nii riikliku sireeni käivitamine ja/või EE-ALARM-i sõnumi

saatmine. Juhul, kui OE ja SOE ei jää riiklike sireenidega kaetud piirkonda, jääb OE ja SOE kohustuseks korraldada ohustatud isikute teavitamise lahendus (kaasa arvatud vajadusel sireenide paigaldamine). Üheks lahenduseks võib olla ka EE-ALARM-i sõnumi saatmine Häirekeskuse ja/või PÄA poolt. Samas peab OE ja SOE käitaja suutma korraldada esmast ohuteavitust oma territooriumil ning samuti ei saa OE ega SOE eeldada, et riik tuleb ja tagab riiklikud sireenid ka nende piirkonda. Ettepaneku kohaselt vähendatakse ettevõtjate koormust, kuid oluline on, et igas sellises OE-s või SOE-s oleks võimaliku õnnetuse mõju piirkonda jäävate isikute teavitamise korraldus läbi mõeldud, kokkulepitud ja vajaduse korral toimiks tõrgeteta ning koostöös riikliku teavitussüsteemiga. Täpsemad võimalused teavituse korraldamiseks, sh ettevõtte kohustus õnnetuse korral teavitada Häirekeskust, saavad sätestatud vastavas rakendusaktis.

KemS § 22 lõike 5 kohaselt on suurõnnetuse ohuga ettevõtet käitaval isikul kohustus vähemalt kord kolme aasta jooksul korraldada õppus hädaolukorra lahendamise plaani katsetamiseks. Sellise õppuse käigus tuleks testida ka ettevõtte võimekust korraldada avalikkuse teavitamist (sh ka seda, kui ettevõttes on kasutusel enda sireenisüsteem) sõltuvalt sellest, mis stsenaarium õppuse käigus läbi mängitakse. See tähendab, et alati ei pruugi õppusel läbimängitav stsenaarium vajada avalikkuse teavitamist. Võib juhtuda, et kontrollitakse muude ülesannetega hakkama saamist.

Punktiga 8 muudetakse § 31 lõiget 2 ning täpsustame, et TTJA teeb käitamisloa info avalikuks oma järelevalve infosüsteemi kaudu. Lisaks, pärast Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamist 2020. aastal, kannab infosüsteem nimetust *tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve infosüsteem* mitte *tehnilise järelevalve infosüsteem*.

Punktiga 9 täiendatakse KemS § 34 punktiga 7 ning sätestatakse, et PÄA on pädev asutus, kes tagab, et pärast suurõnnetuse toimumist võetakse kasutusele kõik kiireloomulised, keskmised ja pikaajalised meetmed. Täiendus on tingitud SEVESO III direktiivi rikkumismenetlustest, kus Euroopa Komisjon juhtis Eesti tähelepanu, et siseriiklikus õiguses on kriisi toimumise korral sätestatud toetavad meetmed, kuid puuduvad põhimeetmed. Hädaolukorra seadus¹⁶ kehtestab üldised kriisireguleerimise, sh hädaolukorraks valmistumise ja hädaolukorra lahendamise ning elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise õiguslikud alused. PÄA on järelevalveasutus, kes vastutab kriisireguleerimise eest. Sellest tulenevalt täiendati KemS-st ja täpsustati PÄA tegevusi õnnetuse toimumise korral.

Kui toimub õnnetus, siis PÄA, aga ka teised pädevad asutused (nt Keskkonnaamet) vastavalt oma vastutusvaldkonnale võtavad kasutusele kiireloomulised, keskmised ja pikaajalised meetmed õnnetusele reageerides, sündmuskohal olles ning õnnetusejärgselt. Rakendatakse hädaolukorra lahendamise plaan, käivituvad alarmid, evakueeritakse inimesed, koostöö SOE-ga ja ohualasse jäävate ettevõtjatega. Keskmised ja pikaajalised meetmed on seotud õnnetusejärgsete tegevustega. Nt kui on toimunud keskkonda saastav õnnetus, võetakse pinnase- ja/või õhusaaste proovid, teavitatakse avalikust ning antakse teada, kas pärast sündmust võib välitingimustes viibida, vett juua jne. Keskmised ja pikaajalised meetmed on otseselt seotud järelevalve tegevustega, õnnetuse põhjuse uurimine ja välja selgitamine, et tulevikus õnnetuse toimumise riske rohkem minimeerida ja seeläbi vältida õnnetuse toimumist. Kokkuvõttes keskenduvad kiireloomulised meetmed kohesele tegevusele õnnetuse tagajärgede leevendamiseks, keskmised meetmed taastamisele ja tulevase valmisoleku parandamisele, pikaajalised meetmed aga süsteemsele ohutuse parandamisele, eeskirjade järgimisele ja riskide vähendamisele.

¹⁶ [RT I, 08.10.2024, 27](#)

Punktiga 10 täiendatakse § 35 punktiga 5 TTJA pädevusnõudeid. Muudatus ei ole seotud SEVESO III rikkumismenetlusega, vaid loob õigusselguse kehtiva õiguse rakendamisel. SEVESO III direktiivi art 21 lõike 2 kohaselt esitab liikmesriik komisjonile 30. septembriks 2019 ja seejärel iga nelja aasta järel aruande käesoleva direktiivi rakendamise kohta. Eesti ei ole KemS-s määranud, milline järelevalveasutus komisjonile direktiivi rakendamise aruandeid esitab. Praktikas on aruandeid esitanud TTJA koostöös PÄA-ga, kuigi konkreetset nõuet KemS-s selles osas kehtestatud ei ole. Käesoleva muudatusega nimetatakse TTJA KemS-s asutuseks, kes edastab edaspidi komisjonile iga nelja aasta tagant SEVESO III direktiivi rakendamise aruandeid. Märgive, et see ei tähenda, et TTJA üksi koostab aruande, koostöö TTJA ja PÄA vahel aruande kokkupanemisel jätkub vanaviisi, selles osas muutusi ei ole.

Punktiga 11 täiendatakse § 38 lõiget 8 punktiga 5 ning MTA-le antakse õigus teostada järelevalvet määruse (EL) 2019/1148 kohaselt piiranguga lõhkeaine lähteaine impordi (sissevedu kolmandast riigist) nõuete täitmise üle. Määruse (EL) 2019/1148 kohaselt on piiranguga lõhkeaine lähteaine määruse (EL) 2019/1148 I lisas loetletud aine, mille kontsentratsioon ületab I lisas esitatud tabeli 2. veerus sätestatud piirmäära, sh segu või muu aine, milles sisalduva, nimetatud lisas loetletud aine kontsentratsioon ületab vastavat piirmäära. Määruse (EL) 2019/1148 kohaselt on sissetoomine kas teisest liikmesriigist või kolmandast riigist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrmuses (EL) nr 952/2013¹⁷ määratletud tolliprotseduuri, sh transiidiprotseduuri alusel aine toomine liikmesriigi territooriumile, olenemata selle sihtpunktist liidus. Eestis reguleerib tolliga seotud protseduure tolliseadus. Tolliseaduses sätestatakse väljastpoolt Euroopa Liidu tolliterritooriumi Eestisse ja Eestist väljapoole liidu tolliterritooriumi kaupade toimetamise täpsustavad nõuded osas, mis ei ole reguleeritud liidu tollialaste õigusaktidega, ning tollijärelevalve meetmed ja vastutus tollialaste õigusaktide rikkumise eest. Tolliseaduses kasutusel olevad terminid on samad, mis määruse (EL) nr 952/2013 terminid.

Piiranguga lõhkeaine lähteainet, mille kontsentratsioon ületab I lisas sätestatud piirmäära, ei tohi isikud sisse tuua, kui just liikmesriik ei ole otsustanud teatud piiranguga lõhkeainete lähteainete loa alusel kättesaadavaks teha. Sellest tulenevalt on oluline, et MTA-l oleks järelevalvepädevus piiranguga lõhkeainete lähteainete impordi nõuete täitmise osas. Määruse (EL) 2019/1148 mõistes on MTA-l oluline piiranguga lõhkeainete lähteainete puhul teatud kontsentratsioonist alates jälgida loa olemasolu. Kui isik soovib Eestisse tuua 35 % väävelhapet, siis seda ta teha ei saa, kui tal ei ole selleks mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi luba, sest tegemist on piiranguga lõhkeaine lähteainega ning Eesti väävelhappe kasutamise osas lube ei väljasta. Küll aga peavad liikmesriigid tunnustama teiste EL riikide poolt väljastatud piiranguga lõhkeaine lähteainete kasutamise lube.

Kui MTA peaks järelevalvekontrolli käigus tuvastama isiku, kes toob Eestisse piiranguga lõhkeaine lähteainet määruse (EL) 2019/1148 I lisas toodud piirmäärast suuremas kontsentratsioonis ilma vastava loata, on MTA-l võimalus see edaspidi konfiskeerida.

Punktiga 12 tingituna punkti 10 (KemS § 35 punkti 5 lisamine) muutmisest jäetakse § 40 lõike 2 esimesest lausest välja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/18/EL nimetusest tekstiosa „ohtlike ainetega seotud suurõnnetuse ohu ohjeldamise ning nõukogu direktiivi 96/82/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 197, 24.07.2012, lk 1–37)“. HÕNTE § 29 lõige 3 kohaselt peab viites Euroopa Liidu õigusaktile nimetama viidatava õigusakti andja või andjad, akti liigi ja numbri, näiteks: nõukogu direktiiv

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) nr 952/2013](#), 9. oktoober 2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik

2011/85/EL. Lühend „EL” akti numbri juures näitab seda, et akti vastuvõtmine tuleneb Euroopa Liidu lepingust või Euroopa Liidu toimimise lepingust. Lühend „EÜ” või „EMÜ” akti numbri juures näitab seda, et akti vastuvõtmine tulenes Euroopa Ühenduse, varem Euroopa Majandusühenduse asutamislepingust. HÕNTE § 29 lg 4 sätestab, et esmakordsel viitamisel eelnõu tekstis Euroopa Liidu õigusaktile tuleb lõikes 3 nimetatud andmetele lisada viidatava õigusakti pealkiri ja esmakordse avaldamise andmed, näiteks: nõukogu määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 12, 16.01.2001, lk 1–23). Käesoleva eelnõu muudatustega on KemS-s esmakordne viitamine Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2012/18/EL KemS § 35 punktis 5 ja edaspidi ei ole vaja Euroopa Liidu õigusakti nimetust pikalt välja kirjutada.

Punktiga 13 täiendatakse § 45 pealkirja ja lõiget 1 sõnaga „soetamise“, et vastutuse poolest oleks piiranguga kaetud ka piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise nõuete rikkumine. Piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise nõuete puhul lähtutakse määruses (EL) 2019/1148 artiklites 5–7, 9 ja 13 toodust. Määruse (EL) 2019/1148 artiklis 5 käsitletakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemist, sisetoomist, omamist ja kasutamist, artiklis 6 loa väljastamist ja selle menetlust, artiklis 7 tarneahela teavitamist ning artiklis 9 kahtlustäratavatest tehingutest, kaotsiminekutest ja vargustest teatamist. Määruse (EL) 2019/1148 art 13 kohaselt kehtestavad liikmesriigid määruse (EL) 2019/1148 nõuete rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba hõlmab lisaks sisse toomisele, omamisele ja kasutamisele (olemasolev karistusnorm) ka soetamist ning sellest tingituna tuleb ka karistusnormi loetelu täiendada. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus isik rikub oluliselt soetamise nõudeid, aga võimalus teda selle teo eest karistada puudub.

KemS § 45 näeb juriidilisele isikule maksimaalse karistusena ette kuni 32 000 euro suuruse rahatrahvi ning seda käesoleva eelnõuga ei tõsteta, vaatamata sellele, et karistusseadustiku § 47 võimaldab juriidilist isikut karistada kuni 400 000 euro suuruse rahatrahviga. Karistusmäär ei ole mõistlik ega proportsionaalne tõsta olukorras, kus piiranguga lõhkeaine lähteaine käitemise nõuete osas karistusi varasemalt määratud ei ole. Kui loa väljastamine peaks tekitama olukorra, kus KemS § 45 nõudeid hakatakse rikkuma, on võimalik trahvimäärasid muuta. Käesolevas eelnõus ja seletuskirjas hõlmab termin „isik“ nii füüsilisi kui juriidilisi isikuid, mistõttu isiku suhtes menetluse alustamisel KemS § 45 rikkumise osas tuleb hinnata juhtumipõhiselt, kas menetlusalune isik on füüsiline või juriidiline isik.

Eelnõu § 2

Punktiga 1 täiendatakse RLS-i § 217 pealkirja tekstiosaga „piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse läbivaatamine“, kuna piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest nähakse edaspidi ette riigilõiv.

Punktiga 2 täiendatakse RLS-i § 217 lõikega 3, millega nähakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise taotluse läbivaatamise eest ette riigilõiv 50 eurot. Kui isik esitab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse TTJA-le, peab ta selle eest tasuma 50 eurot riigilõivu.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu muutmisel on arvestatud terminitega, mida kasutatakse nõukogu määruses (EL) 2019/1148, milles on muu hulgas kasutusel *piiranguga lõhkeaine lähteaine, reguleeritud lõhkeaine lähteaine, üldsuse hulka kuuluv isik, ettevõtja ja professionaalne kasutaja*.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine on nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas loetletud aine, mille kontsentratsioon ületab I lisas esitatud tabeli 2. veerus sätestatud piirmäära, sealhulgas segu või muu aine, milles sisalduva, nimetatud lisas loetletud aine kontsentratsioon ületab vastavat piirmäära.

Reguleeritud lõhkeaine lähteaine on sama määruse I või II lisas loetletud aine, sealhulgas segu või muu aine, mis sisaldab nendes lisades esitatud ainet, välja arvatud rohkem kui viiest ainest koosnevad homogeenised segud, milles iga I või II lisas loetletud aine kontsentratsioon on väiksem kui 1 massiprotsenti.

Isik (üldsuse hulka kuuluv isik) on füüsiline või juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega.

Ettevõtja on füüsiline või juriidiline isik, avalik-õiguslik üksus või selliste isikute või üksuste rühm, kes teeb turul, kas internetiväliselt või internetis, sealhulgas internetipõhistes kauplemisskohtades, reguleeritud lõhkeainete lähteained kättesaadavaks.

Professionaalne kasutaja on füüsiline või juriidiline isik, avalik-õiguslik üksus või selliste isikute või üksuste rühm, kellel on tõendatud vajadus piirangutega lõhkeainete lähteainete järele eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, äri- või kutsetegevusega, sealhulgas täis- või osajaga põllumajandusliku tegevusega, olenemata põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatava maa suurusest, ent mis ei hõlma piirangutega lõhkeainete lähteaine teisele isikule kättesaadavaks tegemist.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on otsene puutumus nõukogu määrusega (EL) 2019/1148. Lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise valdkond on EL-i õigusega reguleeritud ning esitatud otsekohalduva määrusena, mida siseriiklikusse õigusesse ümber ei kirjutata. Küll aga tuleb nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamiseks vajalikud sätted, sh loakohustuse seadmine piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamiseks, sisse toomiseks, omamiseks ja kasutamiseks, kehtestada KemS-i eelnõuga.

Eelnõul on ka puutumus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2012/18/EL, kuna täpsustatakse varasemalt nimetatud direktiivi üle võetud KemS sätteid.

6. Seaduse mõjud

Seadusega kaasnevaid eeldatavaid mõjusid hinnatakse nõukogu määruse (EL) 2019/1148 nitrometaani kättesaadavaks tegemise loakohustuse seadmise osana.

Seadusega kaasnevatel muudatused mõjutavad majandust ja riigiasutuste töökorraldust, kuna need puudutavad nitrometaani käitlejaid ja nitrometaani käitlemist.

Suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani loa alusel kättesaadavaks tegemisel isikutele on kaudne mõju elu- ja looduskeskkonnale, arvestades, et nitrometaani kasutatakse mudelite kiirendamiseks eri valdkondades (auto-, lennuki-, laevamudelid). Seda mõju seletuskirjas eraldi ei käsitleta. Kaudset mõju ei ole võimalik hinnata ega analüüsida, kuna sellekohaseid mõõtmisi ei tehta. Seega on käsitletud üksnes otseseid mõjusid.

Määrusel ei ole sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, samuti puudub mõju regionaalarengule.

Kavandata muudatus: piiranguga lõhkeaine lähteaine, nitrometaani kättesaadavaks tegemine loa alusel isikutele, kes kasutavad nitrometaani hobi korras erinevates mudelismi (autod, lennukid, laevad) valdkondades.

Mõju sihtrühm: otsene sihtrühm on nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas esitatud piiranguga lõhkeaine lähteaine, suurema kui 16 massiprotsendilise sisaldusega nitrometaani käitlejad (nii kasutajad kui ka müüjad), lubade väljastaja (TTJA) ja lubade menetlemisse kaasatud julgeolekuasutused (PPA, KAPO).

Kasutajad on isikud (suurusjärk 50), kes kasutavad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani eesmärgipäraselt ja hobi korras auto-, lennuki- ja laevamudelit kiirendamiseks. Isikute puhul ei ole tegemist ettevõtjate ega professionaalsete kasutajatega määruse (EL) 2019/1148 tähenduses.

Nitrometaani müüjad on ettevõtjad, kes teevad kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani. Eelnõu puudutab ligikaudu viit müüjat.

TTJA on pädev asutus, kes hakkab väljastama suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutajatele lube, mille alusel isikutel on õigus soetada, sisse tuua, omada ja kasutada nitrometaani. PPA ja KAPO teevad loa menetlemise raames nitrometaani loa taotlejate taustakontrolli, lähtudes vajadusest tagada avalik kord ja kaitsta riigi julgeolekut. MTA teostab järelevalvet piiranguga lõhkeainete lähteainete sissetoomise nõuete täitmise üle.

Mõju kirjeldus: nõukogu määrusega (EL) 2019/1148 tehakse suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan kättesaadavaks isikutele eesmärgipäraseks käitlemiseks loa alusel. TTJA väljastatud luba on aluseks, et müüja võib suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani isikutele kättesaadavaks teha. Loa väljastamine ei puuduta ettevõtjaid ega professionaalseid kasutajaid, kes käitlevad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani.

Mõju alavaldkond 6.1 (majandusmõju): mõju isikutele, kes soovivad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani käidelda, u 50 isikut. Isikute hulk, keda käesolev muudatus mõjutab, on väike, aga mõju nende tegevusele mudelismi valdkonnas on suur. Edaspidi peavad isikud suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutamiseks loa taotlema, siiani pole nad pidanud seda tegema.

Mõju tervishoiutöötajatele eraldi ette ei nähta ja käesolevas punktis ei hinnata, kuna piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutaja tervisekontrollile kehtivad samad nõuded, mis mootorsõidukijuhile. Eelduslikult on enamikul taotlejatel autojuhiluba ja nad juba on läbinud sellekohase tervisekontrolli.

Mõju avaldumise sagedus: avaldumise sagedus on pigem väike, sest tavaolukorras ei kasuta isikud suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani. Mudelismi valdkonnas võistlusteks valmistujate hulgas leiab nitrometaan regulaarsemat kasutust, samas on nitrometaani maksumus kõrge ning pigem on ka nende poolt nitrometaani kasutamine võistlusvälisel perioodil madal.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutajatele on keskmine, kuna isikud peavad loa saamiseks läbima mh taustakontrolli, mis on seotud isikute põhiõigustega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju ulatus on väike, kuna on oluline üksnes suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutajatele, kes kasutavad seda hobi korras mudelismi valdkonnas ning saavad seda soetada, tuua, omada ja hoida EL-i õigusega kooskõlas.

Mõju alavaldkond 6.2 (majandusmõju): ettevõtjate arv, kes teevad isikutele loa alusel kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani, on väike (kõige rohkem viis). Loa alusel kättesaadavaks tegemine ei puuduta olukordi, kus ettevõtja teeb nimetatud aine kättesaadavaks teisele ettevõtjale või professionaalsele kasutajale. Küll aga suureneb ettevõtjate, kes nitrometaani isikutele loa alusel kättesaadavaks teevad, halduskoormus. Ühelt poolt peavad nad kontrollima taotlejate lubade olemasolu, teisalt teostavad nende tegevuse üle kontrolli järelevalveasutused.

Mõju avaldumise sagedus: tehtavate müügitehingute arv sõltub isikutele väljastatud lubade arvust ja sellest, kas luba on väljastatud ühe- või mitmekordseks kasutamiseks. Seetõttu ei ole hetkeseisuga võimalik mõju avaldamise sagedust täpsemini prognoosida.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk müüjatele on väike, sest loa alusel saavad ettevõtjad teha isikutele seaduslikult kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani. Kui isikul luba puudub, siis talle suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kättesaadavaks teha ei tohi.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju ulatus on väike, kuna mõjutab väga väikest hulka ettevõtteid.

Mõju alavaldkond 6.3 (mõju riigiasutustele): mõju pädevatele asutustele (TTJA, PPA ja KAPO), kes osalevad piiranguga lõhkeaine lähteaine loa menetluse väljastamise protsessis. MTA, kes teostab järelevalvet piiranguga lõhkeainete lähteainete sissetoomise nõuete täitmise üle.

TTJA väljastab loa ning PPA ja KAPO teevad vastavalt oma pädevusele loa taotleja suhtes enne loa väljastamist taustakontrolli, lähtudes vajadusest tagada avalik kord ja kaitsta riigi julgeolekut. TTJA kontrollib enne loa väljastamist, kas isikul on tõendatud vajadus piiranguga lõhkeaine lähteaine järele ja selle kavandatud kasutamise õiguspärasust, selliste väiksemas kontsentratsioonis piirangutega lõhkeainete lähteainete või alternatiivsete ainete kättesaadavust, millega saavutatakse sarnane toime, ning hoidmise tingimusi, et tagada piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu ja turvaline ladustamine. Lisaks kontrollib TTJA teavet taotleja suhtes nii Eestis kui ka välisriigis tehtud varasemate jõustunud süüdimõistvate, s.t päringu tegemist RIK-ile. Sellega kaasneb ka RIK-ile töökoormuse mõningane kasv, mis on pigem väike, sest lisanduma peaks umbes 50 inimese taustakontrolli päringud. MTA vastavalt oma riski- ja ohuhinnangutele teostab järelevalvet piiril piiranguga lõhkeainete lähteainete sissetoomise nõuete üle.

Mõju avaldumise sagedus: mõju avaldamise sagedus pädevatele asutustele, va MTA, on seotud esitatud taotluste arvuga ning selle tõttu võib see teatud ajavahemikul olla regulaarne. Samuti mängib rolli, kas taotletakse piiranguga lõhkeaine ühe- või mitmekordset kasutamist. Kui luba taotletakse suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani mitmekordseks kasutamiseks, on pädevatele asutustele mõju avaldumise sagedus väiksem, sest isik saab ühte ja sama luba kasutada nitrometaani ostmisel mitu korda. Mõju avaldamise sagedust MTA-le on keeruline prognoosida, kuid eeldada võiks, et see on pigem väike, sest teadaolevalt piiranguga lõhkeainete lähteainete massilist sissetoomist Eestisse ei toimu.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: käesoleval juhul on ebasoovitavaks mõjuks uue menetluskorra loomine ja seda eelkõige TTJA vaatest, kes on lõhkeainete lähteainete lubade

väljastaja. Lõhkeainete lähteainete lubade väljastamine isikutele on esmakordne ja varasem kogemus puudub, mistõttu on pädevatele asutustele eelkõige TTJA-le kaasnev risk keskmine.

Ebasoovitava mõju riski vähendamiseks luuakse menetluskord, sh juhised menetluse proportsionaalseks ja sujuvaks elluviimiseks.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju ulatus pädevate asutuste, va MTA, töökorraldusele on teatud ajaperioodi jooksul regulaarne, vaatamata asjaolule, et taotlejat hulk ei ole suur, u 50 isikut. Mõju olulisuse peamiseks kriteeriumiks on, et piiranguga lõhkeaine lähteaine lubade väljastamine on esmakordne ning kuidas see praktikas toimima hakkab ja kui suur on täpne töömaht selgub aja jooksul. Mõju MTA töökorraldusele, kui käesoleva eelnõu muudatused jõustuvad, on oluline, sest tegemist on uue valdkonnaga, vaatamata sellele, et valdkond on selgelt piiritletud. Samas sissetoomise nõuete üle teistes valdkondades teostab MTA juba järelevalvet, seega pikas vaates on mõju pigem väheoluline.

Mõju valdkond 6.4 (mõju julgeolekule): mõju elanike julgeolekule nii Eestis kui teistes riikides.

Mõju avaldumise sagedus: muudatus puudutab üksnes ühe piiranguga lõhkeaine kättesaadavaks tegemist piiratud hulga isikutele, mistõttu on mõju avaldamise sagedus pigem väike või ebaoluline.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ühe piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemisega ei kaasne ebasoovitavaid mõjusid, kuna teadaolevalt on Eestis terrorismikuritegevuse oht väike ja nitrometaani seaduslikult kättesaadavamaks tegemine ei tohiks seda ohtu suurendada.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju julgeolekule on pigem väike, kuid see hinnang on subjektiivne. Kui teha üks piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks laiemale isikute hulga, kui seda on ettevõtjad ja professionaalsed kasutajad, ei tohiks see märkimisväärselt suurendada mõju julgeolekule. Vastupidi, riik saab parema ülevaate isikutest, kes täpselt kasutavad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani, ja samuti ettevõtlussektori, milles nad tegutsevad. Kuna piiranguga lõhkeainete ülejäänud lähteainete kohta jääb kehtima keeld, mille järgi ei tehta neid kättesaadavaks isikutele, on nimetatud lähteaineid ka raskem väärkasutada.

Seega, käesoleva loakohustuse seadmise mõju julgeolekule on keeruline hinnata. Julgeolekut mõjutab nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamine kogu EL-s ning õige ja asjakohane oleks hinnata seda EL-is tervikuna, mitte kemikaaliseaduse muutmise eelnõu kontekstis, sest nõukogu määruse (EL) nr 98/2013 rakendamine on näidanud, et iga EL-i liikmesriigi julgeolekut mõjutab nimetatud loakohustuse sisseseadmine isemoodi. Eesti eeliseks võib kindlasti pidada väikest rahvaarvu, võrreldes teiste EL-i riikidega.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded. Lisaks, nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis, hakkab TTJA väljastama piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise lube suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani loa taotlejatele, mistõttu kaasneb sellega asutusele töökoormuse kasv. TTJA-le on varem riigieelarvest ettenähtud raha ühe lisaametikohta jaoks, palgakuluga 40 000 eurot. Seetõttu praeguses eelnõu faasis (neljas kooskõlastusring) lisakulusid ei planeerita.

Eelnõu seadusena rakendumisega kaasneb tulusid riigilõivu tasumisest. Laekuv riigilõivu summa sõltub taotluste esitamise arvust. Taotluse läbivaatamise eest peab taotleja tasuma 50 eurot riigilõivu.

8. Rakendusaktid

Eelnõu seadusena jõustumisel on vaja kehtestada majandus- ja tööstusministri määrus „Loetelu piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida isik võib soetada, sisse tuua, omada ja kasutada“. Kavand on lisatud seletuskirjale (lisa 1).

Rakendusakt on vajalik, kuna nõukogu määrus (EL) 2019/1148 ajaga muutub, st et muutuda võib lisa I piiranguga lõhkeaine lähteainete nimekiri, millesse tõenäoliselt lisatakse uusi aineid. See aga tähendab, et aja jooksul võib tekkida isikutel vajadus teatavate teiste piiranguga lõhkeaine lähteainete järgi ning seetõttu on mõistlik luua regulatsioon, mis ei tulevikus ei tähenda iga kord kemikaaliseaduse muudatust. Käesoleva muudatuse järel tehakse isikutele kättesaadavaks üksnes suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan, samas nõukogu määrus (EL) 2019/1148 I lisa sisaldab juba praegu kokku üheksat piiranguga lõhkeaine lähteainet.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras, kuna seotud osapooled on teadlikud kehtestavatest nõuetest ja täiendavat üleminekuaga selleks ei vaja.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu edastatakse kolmandat korda kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile, Siseministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Kliimaministeeriumile, kuna lisati juurde järelevalveasutuste poolt isikuandmete töötlemise nõuded ja taotlejale piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluse käigus töödeldud andmete ning keeldumise mitteavaldamise osa. Samuti edastatakse eelnõu arvamuse andmiseks TTJA-le, PPA-le, KAPO-le, Päästeametile ja Eesti Keemiatööstuse Liidule.

Eelnõu esitati 2024. aasta veebruaris teistkordseks kooskõlastamiseks Siseministeeriumile ja Justiitsministeeriumile, sest piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja taustakontrolli läbiviimise sätteid muudeti olulisel määral ning teadmiseks Rahandusministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile ja Kliimaministeeriumile. Siseministeerium, Justiitsministeerium, Sotsiaalministeerium ja Kliimaministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega saab täpsemalt tutvuda seletuskirja lisa 2.

Eelnõu esitati 2022. aasta aprillis kooskõlastamiseks Siseministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks TTJA-le, PPA-le, KAPO-le, Terviseametile, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Tehnika- ja Spordiliidule, Tartu Mudellennu Klubi MTÜ-le, Hiiumaa Mudeliklubi MTÜ-le ja Kopteriklubile.

Rahandusministeerium, Siseministeerium ja Justiitsministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega saab täpsemalt tutvuda seletuskirja lisas 2.

TTJA avaldas arvamust, mis on leitav seletuskirja lisast 2, ning Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda andis teada, et neil ei ole käesoleva eelnõu kohta kommentaare, märkusi ega ettepanekuid.